

Shiji: Tarihçinin Kayıtları

漢使或言曰：「匈奴俗賤老。」中行說窮漢使曰：「而漢俗屯戍從軍當發者，其老親豈有不自脫溫厚肥美以齎送飲食行戍乎？」漢使曰：「然。」中行說曰：「匈奴明以戰攻為事，其老弱不能鬪，故以其肥美飲食壯健者，蓋以自為守衛，如此父子各得久相保，何以言匈奴輕老也？」漢使曰：「匈奴父子乃同穹廬而臥。父死，妻其後母；兄弟死，盡取其妻妻之。無冠帶之飾，闕庭之禮。」中行說曰：「匈奴之俗，人食畜肉，飲其汁，衣其皮；畜食草飲水，隨時轉移。故其急則人習騎射，寬則人樂無事，其約束輕，易行也。君臣簡易，一國之政猶一身也。」 (SJ: 2899-2900)

Liji: Törenler Kitabı

五方之民，皆有其性也，不可推移。東方曰夷，被髮文身，有不火食者矣。南方曰蠻，雕題交趾，有不火食者矣。西方曰戎，被髮衣皮，有不粒食者矣。北方曰狄，衣羽毛穴居，有不粒食者矣。中國、夷、蠻、戎、狄，皆有安居、和味、宜服、利用、備器，五方之民，言語不通，嗜欲不同。達其志，通其欲：東方曰寄，南方曰象，西方曰狄鞮，北方曰譯。

(Liji: 36)

24 Tarih ve Tarihçinin Kayıtları Shiji

“24 Tarih” adıyla bilinen külliyyat¹, Çin’de hanedanlık tarihlerini anlatan 24 adet tarih eserine verilen addır. Tarih boyunca gördükleri itibar, eserlerin ‘Resmî Tarihler’ adıyla anılmalarına ve böylece resmî söylemin tarih külliyyatı olma özelliğine sahip olmalarına sebep olmuştur.² “24 Tarih”, toplamda 40 milyon imi aşan zengin içeriğiyle tarih araştırmalarının başlıca başvuru kaynaklarıdır. İlk eser olan ‘Tarih Kayıtları’ndan başlayarak en sonuncusu olan ‘Ming Tarihi’ adlı esere kadar 1800 yıllık uzun zaman diliminde yazılmasıyla dünyanın en kapsamlı yıllıkları olarak da kabul edilmektedirler.

M.Ö 109-91 yılları arasında yazılmış olan ve orijinal adıyla ‘Shiji (史記) olarak da bilinen eser, yazar Sima Qian’in Sarı İmparator döneminden kendi dönemine dek Çin tarihini nakleden eseridir. İlk sistematik Çin tarih metni olan Kayıtlar, Çin tarih yazarlığını ve düzyazı üslubunu derinden etkilemiştir.³ Konfüçyüsçü öğretiyi benimseyerek çoğunlukla olayları saraydan yana yorumlayan diğer metinlerden farklı olarak, Sima Qian’in nesnel nesri, daha sonraki yazarlar tarafından benimsenmiştir. Biyografiler bölümünün çoğu cildi, olayların ve kişilerin canlı ve gerçekçi tasvirleridir. Gerçekçi yaklaşımı antik çağlarda geçen hikâyeleri de eleştirel bir şekilde, kayıtların güvenilirliğini ve doğruluğunu tartarak kaleme aldığı inancını pekiştirmiştir.

Shiji Hunlar Monografisi (çeviri)

“Han [Çin] elçilerinden biri, “Hun gelenekleri yaşlılara değer vermez”, der. Zhong Hangyue, Han elçisini sıkıştırarak, “sizin Han geleneklerinde orduyla kışlaya gönderilirken onların yaşlı yakınları kendi rahatlarından ve boğazlarından fedakârlıkta bulunup giden askerlere yiyecek, içecek yardımında

¹ 1921 yılında, Moğol yönetim dönemini anlatan “Yeni Yuan Tarihi 元史” ve “Manchu yönetim dönemini anlatan “Qing Tarih Yazmaları 清史稿” adlı eserlerin de ‘Resmî Tarih’ statüsüne alınmasıyla ‘24 Tarih’ adı, ‘25 Tarih’ olarak değiştirilmiştir.

² Eserlerin aktardığı olaylar, efsanevi hükümdar Huang Di’den (yaklaşık olarak M. Ö. 2550), Ming Hanedanı’nın yıkıldığı tarih olan 1644 yılı arasında geçen 4000 yıllık zamanı kapsamaktadır. Eserler toplam 3213 rulo ve yaklaşık 40 milyon imden oluşmaktadır. Eserlerin hemen hemen tamamı ‘biyografik yöntem’le kaleme alınmış, hepsi ortak bir sistematik yapıda oluşturulmuştur.

³ Eserin Yapısı: (1) Metin 130 ciltten oluşmaktadır ve çeşitli bölümler halinde sınıflandırılmıştır. (2) Oniki ciltlik Benji 本紀 ya da “Hükümdar Kayıtları”, Sarı İmparator’dan Qin Shihuang’a ve Xia, Shang ile Zhou hanedanlıkları hükümdarlarına dek önde gelen bütün hükümdarların biyografilerini içerir. Kendi çağının öncesindeki Batı Han Hanedanlığı’nın bir imparatoriçesi ile dört hükümdarının biyografilerine de yer verilir. Bunun yanında Xiang Yu ülkenin tamamını hiçbir zaman yönetmemiş olmasına rağmen biyografisi bu bölüm içinde yer almaktadır. (3) On ciltlik Biao 表 ya da “Tablolar”, olayların zaman çizelgesi içerir. (4) Sekiz ciltlik Shu 書 ya da “Anlaşmalar” kısmı ekonomik anlaşmalarla zamanın diğer konularını kapsar. (5) Otuz ciltlik Shijia 世家 ya da “Feodal Hanelerin ve Seçkin Kişilerin Biyografileri”, çoğunlukla, İlkbahar ve Sonbahar dönemi ile Savaşan Beylikler döneminden tanınmış yöneticilerin, soyluların ve bürokratların biyografilerini içerir. Yetmiş ciltlik Liezhuan 列傳 ya da “Biyografiler ve Monografiler” kısmı ise Laozi, Konguçyüs, Mengzi v.d.kapsayan önemli bireylerin uzun biyografilerini içerir. Bunun yanında “Hun Monografisi” bölümü de burada yer almaktadır

bulunmazlar mı?” der. Han elçisi, “evet, öyledir”, diye yanıtlar. Zhong Hangyue, “Hunların savaşçılıkla uğraştıkları açıkça bilinir, onların yaşlıları ve zayıfları savaşamaz. Bu nedenle iyi yiyecek, içeceklerini güçlü ve sağlıklı olanlara vererek böylece kendilerini güvence altına almış olurlar...” “...Bu yolla baba-oğul her biri her zaman karşılıklı olarak birbirlerini kollarlar. Hunların yaşlıları küçümsediğinden nasıl söz edilebilir?” Han elçisi [bu kez] der ki, “Hunlarda baba-oğul aynı çadırda yatıp kalkarlar. Baba ölünce üvey anneleriyle evlenirler. Kardeşler ölünce hepsi onların eşleriyle [yengeleriyle] evlenirler. [Bunlar] uygar görünüm ve saray terbiyesinden yoksundurlar.” Zhong Hangyue, “Hunların geleneklerine göre insanlar besledikleri hayvanların etini yer, sütünü içer, derisini giyer, hayvanları otlatır, su[lak alanlar peşinde] mevsimlere göre yer değiştirirler. Bu nedenle olağanüstü durumlarda adamları binicilik ve okçuluk talimi yaparlar. Barış zamanında ise keyiflerine bakarlar. Buyruk ve yasaları basittir, kolay uygulanabilir. Hükümdar ve memur ilişkileri basittir. Bütün bir ülkenin yönetimi tek vücut halindedir...” (SJ: 2899-2900)

Törenler Kitabı: Liji

Klasik Metinler; Han Hanedanlığı'ndan (M.Ö. 206) başlayarak Çin'in düşünsel ve yönetsel geleneğinde birincil derecede önem atfedilen "Beş Klasik Kitap (Yi Jing 易經, Shu Jing 書經, Shi Jing 詩經, Liji 禮記, Chun Qiu 春秋); Güney Song Hanedanlığı (1127-1279) zamanında Zhu Xi (1130-1200) tarafından Dört Kitap 四書 adıyla bir araya getirilen Lun Yu 論語, Zhong Yong 中庸 Da Xue 大學 ve Mengzi 孟子 ve Tang Hanedanlığı hükümdarı Tai Zong 太宗'un döneminde Beş Klasik Kitap'a eklenen Xiao Jing 孝經, Zhou Li 周禮, Yi Li 儀禮, Er Ya 爾雅'nın oluşturduğu "13 Klasik Kitap"tan oluşmaktadır.

Törenler Kitabı 禮記, Konfüçyüsçü gelenek tarafından büyük önem atfedilen Beş Klasik metinden birisidir ve Zhou Hanedanlığı'nın sosyal yapısını, idari sistemi ile tören usullerini anlatmaktadır. Orijinal metnin bizzat Konfüçyüs tarafından derlenmiş olduğuna inanılsa da, günümüzde genellikle atıfta bulunan nüsha Han Hanedanlığı döneminde farklı âlimler tarafından derlenmiş olan nüshadır. Törenler Kitabı, Yili ve Zhouli ile birlikte, ayinler ve törenleri anlatan, bunun yanında toplumsal gerçekliklerle ilgili bilgiler veren "üç törensel metini" oluşturur.

Törenler Kitabı (çeviri)

"Beş yörenin halklarının her birinin kendine özgü değişmez karakterleri vardır. Doğudakilere Yi denir; vücutlarına dövme yapar saçlarını açık bırakırlar, aralarında yiyeceklerini çiğ yiyenler vardır. Güneydekilere Man denir; alınlarına dövme yaparlar, [oturduklarında] ayak tabanları birbirine bakar; [aralarında] çiğ yiyecek yiyenler vardır. Batıdakilere Rong denir; saçlarını açarlar, deri elbise giyerler, bazıları tahıl yemezler. Kuzeydekilere Di denir; kürk ve yünden elbiseleri vardır; mağaralarda yaşarlar. [Onların da] bazıları tahıl yemezler. Merkezi Ülke, Yi, Di, Man ve Rongların hepsi huzur içinde [kendilerince] yaşarlar, kendi tatları, kendilerine uygun kıyafetleri, meziyetleri ve araçları vardır. Beş yörenin halkı konuşurken [birbiriyle] anlaşamaz; zevkleri ve istekleri farklıdır. Niyetlerini ve isteklerini anlamak için, doğuda ulaklar, güneyde betimciler, batıda didiler ve kuzeyde tercümanlar iş görür." (Liji: